



МЕДИЦИНСКИ МЕНИДЖМЪНТ И ЗДРАВНА ПОЛИТИКА

MEDICAL MANAGEMENT AND HEALTH POLICY

Редакционна колегия

Д-р Ж. Сурчева, дм, отговорен редактор
Проф. д-р Е. Шипковенска, дм, научен секретар
Проф. д-р Ц. Воденичаров, дмн

Оригинални статии, литературни обзори и реферати
на чуждестранни научни медицински публикации в областта на:
СОЦИАЛНА МЕДИЦИНА, ИКОНОМИКА НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО,
МЕДИЦИНСКА ИНФОРМАТИКА И ЗДРАВЕН МЕНИДЖМЪНТ,
МЕДИЦИНСКА ПЕДАГОГИКА, ТРУДОВА МЕДИЦИНА И ПРОФЕСИОНАЛНИ
ЗАБОЛЯВАНИЯ, СПЕШНА МЕДИЦИНА, МЕДИЦИНА НА КАТАСТРОФИТЕ,
СЪДЕБНА МЕДИЦИНА, САНИТАРНО ИНЖЕНЕРСТВО

Мед. менидж. и здр. полит.

Med. menidzh. i zdr. polit.

СЪДЪРЖАНИЕ

ОРИГИНАЛНИ СТАТИИ

<i>Т. Веков, Ж. Колев, Л. Стефанова, М. Митев. Общественото мнение за качеството на здравеопазването в България през 2023 г.....</i>	<i>3</i>
<i>М. Душкова, Цв. Великова, Р. Кандиларов, И. Петрова, Ст. Господинова, Д. Петрова. Анкетно проучване сред жителите на Русе относно здравните рискове от замърсения въздух и неприятните миризми: резултати и препоръки.....</i>	<i>17</i>

ОБЗОРИ

<i>Цв. Великова, Ст. Герасудис, А. Александрова. Медицина, базирана на доказателствата, в условията на недостатъчно финансиране в сектора на здравеопазването.....</i>	<i>36</i>
--	-----------

Списанието и издателят не носят отговорност за изложените в публикациите авторски мнения и становища, както и за достоверността на представените от авторите данни.

Авторите запазват всички некомуерсиални права върху публикуваните си текстове.

The journal and the publisher are not legally responsible for the author opinions and statements expressed in their publications, as well as for the accuracy and sources of data, to which authors refer in their publications.

Authors retain all the intellectual property rights on their own publications, except the publishing and commercial rights.

МЕДИЦИНСКИ МЕНИДЖМЪНТ И ЗДРАВНА ПОЛИТИКА 3/2024

ISSN 1312-0336 УДК 614.2

Уредник *В. Цъклева*

Езикова редакция *В. Цъклева, В. Колев* (англ.)

Страниране *К. Зографова*

Централна медицинска библиотека

1431 София, ул. „Св. Г. Софийски“ № 1

e-mail: v.tsakleva@cml.mu-sofia.bg; <http://cml.mu-sofia.bg>

**ОБЩЕСТВЕННОТО МНЕНИЕ ЗА КАЧЕСТВОТО
НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО В БЪЛГАРИЯ ПРЕЗ 2023 Г.*****Т. Веков, Ж. Колев, Л. Стефанова, М. Митев******МБАЛ „Сърце и мозък“ – Плевен***

Резюме. Представеното социологическо проучване цели да се анализират възприемането за качество на здравеопазването в България през 2023 г. и факторите, влияещи върху него. През периода 02.10.2023–04.11.2023 г. са анкетирани 1138 пълнолетни български граждани. Спецификата на извадката включва случаен подбор с вероятности, пропорционални на броя на жителите на населените места, включени в извадката (София, Плевен, Велико Търново, Шумен, Варна, Бургас, Ямбол, Стара Загора, Кърджали). Използвана е двустепенна гнездова извадка. Методът за подбор на респондентите е полустандартизирано интервю лице в лице, проведено в лечебни заведения за болнична и извънболнична медицинска помощ. Съотношението на респондентите е 50/50 – пациенти/зdravi роднини. Приложен е модифициран статистически метод на Leslie Kish. Максималната грешка при дялове от 50% е $\pm 3.0\%$. Анализът на резултатите показва няколко преобладаващи аспекта в общественото мнение: 1) най-важните показатели за качество са квалифицираните медицински специалисти, съвременната апаратура и откритата комуникация с лекарите; 2) качеството на здравеопазването е задоволително; 3) частните лечебни заведения предлагат по-добро качество; 4) препоръките за подобряване на качеството преимуществено включват държавен контрол и намаляване на доплащанията от пациентите; 5) респондентите предпочитат индивидуални здравноосигурителни партии със спестовен характер пред солидарния здравноосигурителен модел. Силно влияят върху формирането на общественото мнение специфичните особености на сектор "Здравеопазване": 1) висока степен на диференциация на здравните продукти; 2) асиметрична информация; 3) засилена държавна регула-

ция; 4) нематериалност на здравните услуги. В резултат на въздействието на изброените обективни фактори се проявяват основните проблеми в здравните политики и възприемането им от обществото: 1) слаба ефективност на нормативната регулация; 2) недостатъчна удовлетвореност на потребителите от качеството на здравеопазването; 3) ниска ефективност на непрекъснато увеличаващите се разходи.

Ключови думи: здравеопазване/качество, мнение на пациентите, специфични особености

THE PUBLIC OPINION ON THE QUALITY OF HEALTHCARE IN BULGARIA IN 2023

T. Vekov, Zh. Kolev, L. Stefanova, M. Mitev
МХАТ „Heart and Brain“ – Pleven

Abstract. The presented sociological survey aims to analyse the perception of the quality of healthcare in Bulgaria in 2023 and the factors influencing it. During the period 02.10.2023–04.11.2023, 1138 adult Bulgarian citizens were surveyed. The specificity of the sample includes random selection with probabilities proportional to the number of inhabitants of the settlements included in the sample (Sofia, Plevan, Veliko Tarnovo, Shumen, Varna, Burgas, Yambol, Stara Zagora, Kardzhali). A two-stage nested sample was used. The method of selecting respondents was a semi-standardized face-to-face interview conducted in inpatient and outpatient medical facilities. The ratio of respondents was 50/50 – patients/healthy relatives. A modified statistical method of Leslie Kish was applied. The maximum error at 50% partitions is $\pm 3.0\%$. The analysis of the results showed several prevailing aspects in public opinion: 1) the most important indicators of quality are qualified medical specialists, modern equipment and open communication with doctors; 2) the quality of healthcare is satisfactory; 3) private medical facilities offer better quality; 4) recommendations for improving quality mainly include state control and reduction of patient co-payments; 5) respondents prefer individual health insurance lots of a savings nature to the joint health insurance model. The specific features of the healthcare sector strongly influence the formation of public opinion: 1) a high degree of differentiation of healthcare products; 2) asymmetric information; 3) stronger state regulation; 4) intangibility of health services. As a result of the impact of the listed objective factors, the main problems in health policies and their perception by society are manifested: 1) weak effectiveness of normative

АНКЕТНО ПРОУЧВАНЕ СРЕД ЖИТЕЛИТЕ НА РУСЕ ОТНОСНО ЗДРАВНИТЕ РИСКОВЕ ОТ ЗАМЪРСЕНИЯ ВЪЗДУХ И НЕПРИЯТНИТЕ МИРИЗМИ: РЕЗУЛТАТИ И ПРЕПОРЪКИ

*М. Душкова^{1,2}, Цв. Великова³, Р. Кандиларов^{1,2},
И. Петрова^{1,2}, Ст. Господинова¹, Д. Петрова¹*

¹Екосдружение "Дишай, Русе" – Русе

²Русенски университет "Ангел Кънчев" – Русе

³Медицински факултет, Софийски университет
"Св. Климент Охридски" – София

Резюме. Въведение и цел. Замяряването на въздуха е сериозен проблем и доказан рисков фактор за здравето, особено за сърдечно-съдовите и респираторните заболявания. В контекста на усещането за т. нар. неприятни миризми в околната среда, проучванията са ценни, тъй като позволяват сравнително подробен анализ на множество фактори, свързани с възприемането на миризми и последващата физическа реакция у част от хората. Целта на настоящото проучване е да предоставим обобщени данни от проведено анкетно проучване относно здравните рискове от замърсения въздух и неприятните производствени миризми, както и да предложим препоръки, базирани на тях, които да послужат на общинските и държавните институции за бъдещи анализи за разрешаване на проблема с атмосферния въздух. **Материал и методи.** Използвани са анкетният, статистическият метод и аналитичният метод. Беше разработена и разпространена в социалните мрежи електронна анкета с цел да се проучи мнението на русенци относно състоянието на въздуха в града. В анкетата са включени 598 респонденти, от които 75.1% жени и 25.9% мъже. **Резултати.** Резултатите от анкетата показват, че 64% от респондентите смятат, че през септември 2023 г. въздухът е бил „много по-замърсен“, 26.8% го определят като „по-замърсен“. За респондентите най-често усещаната миризма е на „коктейл“ от химически миризми (58.2%), както и „на бакелит“, „на мая и екарисаж“, „на тлеещи огнища“, „на мастило“, „на нефтопродукти“. Най-честите отговори на анкетирания за техните физически усещания при излагане на миризми са, както следва: „получавам дразнене на гърлото и предизвикване на кашлица“ (50%), „усещане за задушаване“ (34.9%), „получавам главоболие“ (28.8%), „усещам тревожност“ (20.2%), „получавам сълзене на очите“ (13.7%), „получавам световъртеж“ (7.7%), „получавам сърце-

биене“ (6%), както и гадене, тежест при поемане на въздух, главоболие след сън на отворен прозорец, болка в гърлото, запушване на носа/ дразнене на носоглътката, дразнене на стомаха, нарушение на съня, обрив, усещане за дискомфорт, изпитване на силен гняв. Мнозинството респонденти са на мнение, че здравето на русенци постепенно се влошава (71.6%), като 10.5% посочват, че здравето им рязко се влошава. Гражданите споделят и множество препоръки за подобряване на проблемната ситуация. **Заключение.** Според анкетираните институциите в Русе не правят достатъчно и не успяват да контролират потенциалните замърсители, за да решат дългогодишния проблем. Затова гражданите призовават за ефективни мерки: непрекъснат мониторинг, глоби, съизмерими с годишния оборот на фирмата нарушител, и дори затваряне на предприятията (временно или постоянно).

Ключови думи: замърсен въздух, Русе, производствени миризми, здравен риск, заболявания, препоръки

SURVEY OF RUSE RESIDENTS ON HEALTH RISKS FROM AIR POLLUTION AND UNPLEASANT ODORS: RESULTS AND RECOMMENDATIONS

M. Dushkova^{1,2}, Ts. Velikova³, R. Kandilarov^{1,2}, I. Petrova^{1,2}, S. Gospodinova¹, D. Petrova¹

¹Environmental Association “Take a breath, Ruse!” – Ruse

²Angel Kanchev University of Ruse – Ruse

³Medical Faculty, Sofia University Sv. Kliment Ohridski – Sofia

Abstract. Introduction and objective: Air pollution is a serious problem and a proven health risk factor, especially for cardiovascular and respiratory diseases. In the context of “unpleasant odors” perceived in the environment, studies are valuable as they enable a detailed analysis of various factors associated with odor perception and of the subsequent physical reactions in some people. This study aims to present summarized data from a survey on the health risks of polluted air and industrial odors, as well as to provide recommendations based on these findings to help municipal and government institutions with future analyses aimed at resolving air quality issues. **Materials and methods:** The study employed survey, statistical, and analytical methods. An electronic survey was developed and distributed

МЕДИЦИНА, БАЗИРАНА НА ДОКАЗАТЕЛСТВАТА, В УСЛОВИЯТА НА НЕДОСТАТЪЧНО ФИНАНСИРАНЕ В СЕКТОРА НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО

Цв. Великова¹, Ст. Герасудис², А. Александрова³

¹Медицински факултет, Софийски университет
„Св. Климент Охридски“ – София

²Медицински факултет, Тракийски университет –
Стара Загора

³СМДЛ "Рамус" – Симитли

Резюме. Съобразяването с основната на доказателства медицина (evidence-based medicine, EBM) в здравеопазването е установена парадигма за улесняване вземането на клинични решения и подобряване на резултатите на пациентите. Въпреки това прилагането ѝ в условията на недостатъчно финансирани здравни системи среща специфични предизвикателства. Настоящият обзор разглежда пресечната точка на EBM и здравните системи с ограничени ресурси, за да оцени осъществимостта, ограниченията и потенциалните стратегии за оптимизиране на практиките на EBM. Недостатъчно финансираните системи на здравеопазване често не успяват да набавят необходимите ресурси за адекватни изследвания и оценяване на резултатите, което от своя страна води до недостиг на висококачествени доказателства. Въпреки тези ограничения, адаптирането на принципите на EBM трябва да бъде основен фокус, за да се даде приоритет на икономически ефективни интервенции и грижа, ориентирана към пациента. В обзора се обсъждат и новаторски подходи, като например управлявани от изкуствен интелект системи за подпомагане на вземането на решения, които да дадат възможност на доставчиците на здравни услуги да правят избори, основани на доказателства, дори в контекста на ограничени ресурси. В заключение, подчертаваме критичната необходимост здравните системи в световен мащаб да възприемат принципите на EBM, да ги адаптират към

местните реалности и да вземат творчески решения за преодоляване на празнината между доказателства и практика в условията на ограничени финансови ресурси.

Ключови думи: медицина, базирана на доказателствата; здравеопазване; недостатъчно финансиране; ограничени ресурси; изкуствен интелект.

EVIDENCE-BASED MEDICINE IN THE SETTINGS OF INSUFFICIENTLY FINANCED HEALTHCARE: A CRITICAL ASSESSMENT

Ts. Velikova¹, S. Gerasoudis², A. Alexandrova³

¹*Medical Faculty, University Sv. Kliment Ohridski – Sofia*

²*Faculty of Medicine, Trakia University – Stara Zagora*

³*SMDL Ramus – Simitli*

Abstract. Pursuing evidence-based medicine (EBM) in healthcare is an established paradigm for enhancing clinical decision-making and patient outcomes. However, its implementation in the settings of insufficiently financed healthcare systems presents unique challenges. This review examines the intersection of EBM and resource-constrained healthcare environments to assess the feasibility, limitations, and potential strategies for optimizing EBM practices. Insufficiently financed healthcare systems often struggle to acquire the necessary resources for rigorous research and evaluation, leading to a shortage of high-quality evidence. Despite these limitations, the paper highlights the importance of adapting EBM principles to prioritize cost-effective interventions and patient-centered care. Furthermore, it discusses innovative approaches, such as artificial intelligence-driven decision support systems, that empower healthcare providers to make evidence-based choices even in resource-limited contexts. In conclusion, this paper underscores the critical need for healthcare systems worldwide to embrace EBM principles, adapt them to local realities, and explore creative solutions to bridge the gap between evidence and practice in settings with limited financial resources.

Key words: *evidence-based medicine; healthcare; limited resources; artificial intelligence.*